

Därför kommer klyftorna minska

Lägre direktörlöner. Inkomstskillnaderna har ökat dramatiskt under de feta börsåren. Men nu vänder trenden, skriver nationalekonomerna Jesper Roine och Daniel Waldenström.

I veckan har inkomstskillnaderna i samhället återigen debatterats flitigt sedan LO publicerat sin årliga rapport om maktelitens inkomster. I rapporten jämförs inkomsterna hos ett par hundra personer med ledande befattningar inom politik, offentlig förvaltning och näringsliv med en genomsnittlig industriarbetarlön över perioden 1950–2007. Även om dessa siffror är problematiska i flera avseenden (de jämför löner med inkomster, de diskuterar inte problemen med att inkludera realiserade kapitalvinster i elitens inkomster med mera) fångar de ändå det faktum att inkomstspridningen har ökat kraftigt i Sverige under de senaste åren och att huvuddelen av denna ökning kan förklaras av särskilt stora inkomstlyft i toppen av fördelningen.

Nedanstående figur illustrerar detta. Den visar inkomstandelen hos den procent av den vuxna befolkningen (i dagens läge drygt 70 000 personer) som har de högsta inkomsterna. Som synes är trenden tydlig. Sedan början av 1980-talet har toppen av fördelningen fått en allt större andel av de sammanlagda inkomsterna.

Detta betyder inte att andra fått det sämre, tvärtom har inkomstutvecklingen varit positiv för de allra flesta (till skillnad från löneutvecklingen för dem med lägst inkomster i t ex USA), men de med högst inkomster har fått det relativt mycket bättre. Anledningarna till detta är flera. Dels har lönespridningen ökat lite men de stora inkomstlyften i toppen verkar komma ifrån kraftigt ökade kapitalinkomster. I samband med kapitalmarknadernas globalisering i slutet av 1980-talet strömmade utländskt kapital in i Sverige. Detta ledde till stigande marknadsvärden på svenska tillgångar, vilka ägdes av en liten grupp i toppen. Fortfarande år 2006 äger den rikaste tiondelen av svenskarna över 90 procent av alla privatägda börsaktier.

Ytterligare en förklaring till toppinkomstandelens ökning är utbredningen av rörliga ersättningar. Liksom i USA har svenska företagsledare och finansaktörer fått alltmer av sin lön i form av bonus och optioner. I takt med börsens exceptionella värdestegring har dessa kontrakt automatiskt genererat mycket stora inkomstflöden. I USA är i dag uppemot tre fjärdedelar av börs- och vd:arnas ersättning rörlig, en mångdubbling jämfört med nivån på 1980-talet. Exakt hur stor andelen är i Sverige i dag är okänt, men att den ökat markant de senaste åren är klart.

Vid en internationell jämförelse finns två saker som är särskilt intressanta med Sverige. Det första är att inkomstskillnadernas ökningstakt varit kraftigare i Sverige jämfört med många andra europeiska länder och snarare i linje med utvecklingen i de anglosaxiska länderna. Det andra är att toppinkomstandelarnas nivå i Sverige, trots denna kraftiga ökning, fortfarande är på en klart lägre nivå än exempelvis USA och i Storbritannien. I stället ligger vi nu i nivå med länder som Frankrike och Tyskland.

Vilken effekt kommer finanskrisen ha på denna utveckling? Till skillnad från vad LO:s Wanja Lundby-Wedin och Per Bardh tror på DN Debatt (4/2) kommer krisen sannolikt minska toppens inkomstandelar. Huvudanledningen är enkel. När börsvärden sjunker kraftigt och

dessa till mycket stor del ägs av dem med de högsta inkomsterna minskar också deras inkomstandelar mera drastiskt. Precis så skedde i samband med börsrasen efter första världskrigsbubblan, Kreuger-kraschen eller it-kraschen. Sjunkande börsvärden minskar också typiskt sett de rörliga ersättningarna vilket ytterligare bidrar till att minska toppens inkomstandel.

Men hur går detta resonemang om minskande inkomstskillnader under krisen ihop med att LO nu, mitt under krisen, presenterar siffror på att skillnaderna ökar? Förklaringen är återigen enkel. Siffrorna i rapporten är – som så ofta när man måste vänta på statistik – hämtade från tiden före krisens utbrott. Först om ungefär två år kommer vi ha facit på vad finanskrisen verkligen innebar för toppen. Vår gissning är en kraftig nedgång.